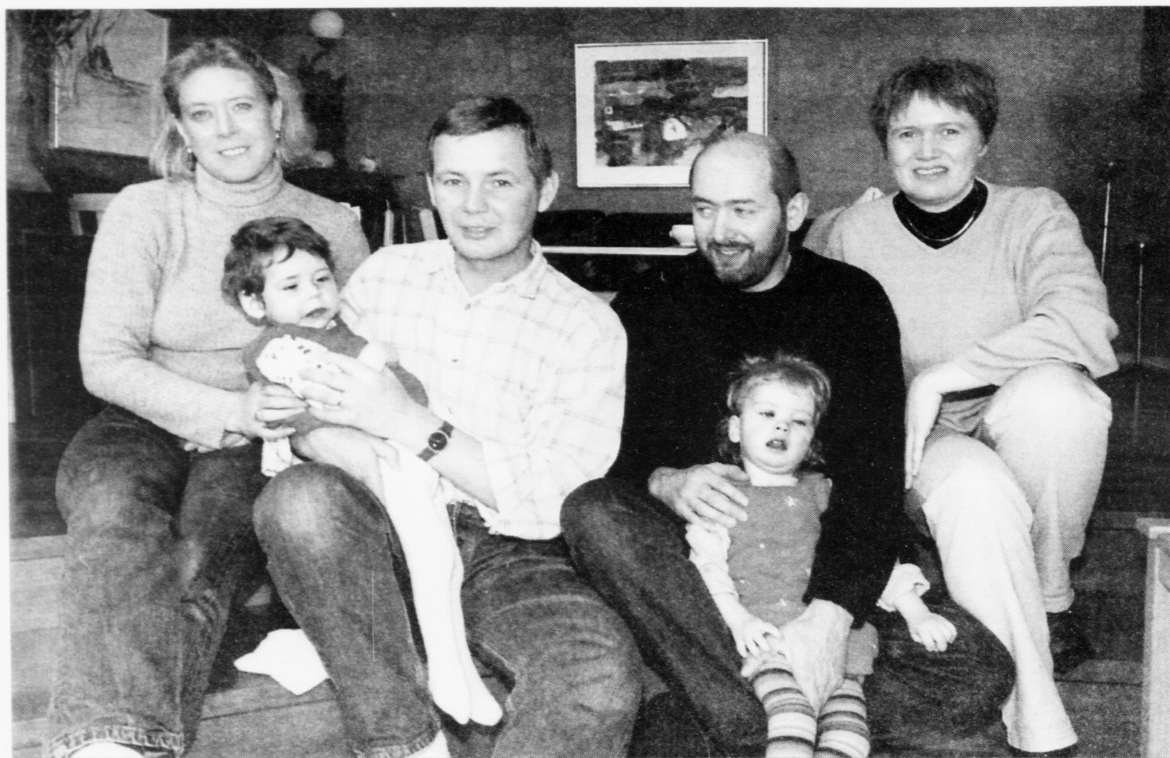

Lis Eklund og Jóhan í Niðristovu, foreldur hjá Báru, og Beinta og Aksel Petersen, foreldur hjá Juliu. Mynd: Jens Kr. Vang

- Vit krevja ikki luksus, men møguleikar ið eru sjálvsagdir

- At fáa eitt brekað barn kanst tú venja teg við, men sjálva skipanina koma vit altíð at stríðast við. Tað almenna í Føroyum hevur ógvuliga lítið at bjóða brekaðum børnum. Tí hongur alt á foreldrunum, sum mugu stríðast væl og leingi fyri at fáa tað minsta ígjøgnum, siga foreldrini hjá Báru og Juliu, ið nú vóna betri venjingarmøguleikar til dótur teirra í Føroyum

TURID KJOLBRO

Óll byrjan er trupul, og tað hevur hon eisini verið hjá foreldrunum hjá Báru og Juliu, ið eru tvey ára gamlar og spastiskar.

- Tá ið tú fært eitt brekað barn, verður tú kastað út í nakað, tú ikki hevði kunnað ímyndað tær áðrenn. Men at fáa eitt brekað barn kanst tú venja teg við, verri er við sjálvari skipanini. Hana koma vit altíð at stríðast við. Tað almenna í Føroyum hevur ógvuliga lítið at bjóða børnum frá 0 til 7 ár. Tí hongur alt á foreldrunum, sigur Lis Eklund, hvørs dóttir Bára eisini er sjónveik.

Síðani Báru og Julia komu í verðina hava foreldur teirra, Lis Eklund og Jóhan í Niðristovu í Havn, og Beinta og Aksel Petersen á Toftum, stríðst fyri, at genturnar fáa betri møguleikar at mennast og stímbast. Av teirra eintingum hava tey kannað møguleikarnar aðra staði og funnið eina venjingarmiðstöð, Craighalbert Centre í Skotlandi, ið víðger børn undir sjey ár. Har hava tey verið uppá eina rokning. Tey hava síðani sòkt Almennastovuna um at fígga víðgerðina, og nú

hava tey munnliga fingið hetta jattað. Spastikarafelagið í Føroyum er komið inn í myndina, og arbeitt verður nú fyri, at hesir møguleikar í framtíðini kunnu bjóðast øllum føroyskum foreldrum, antin í Skotlandi ella í Føroyum. Um mánaðarskið færa Báru og Julia við foreldrum av stað aftur.

Skúli fyri lívið

Craighalbert Centre, The Scottish Centre for Children with Motor Impairments, í Skotlandi arbeiðir við Peto-venjingarháttinum, ið stavar úr Ungarn. Tað var læknin Andreas Peto, ið avdúkaði, at nógvar kann gerast við og fyri børn, ið eru spastisk.

- Hann sá, at jú meiri tú arbeiðir við børnum, jú betur mentust tey og vórðu stímbrað. Vit sœu skjótt, at um vit vildu, at Báru skuldi læra at sita, standa og annað, máttu vit gera nakað sjálf, sigur Lis Eklund. Peto-viðgerðarhátturin vendir sær líka nógvgvegis foreldrunum sum brekaða barninum. Foreldrini verða lærd upp soleiðis, at tey sjálf verða før fyri at venja við sínum børnum, og at øll gerðarmálini í gerandisdegnum antin tað er at fara

túr, eta, klæða tey, ella at handfara tey á annan hátt, verða gjørd við venjing fyri eyga.

- Ikki fyrr enn tú fært vegleiðing og innlit í, hvussu gagnligt tað er at draga børnið uppí alt, fær tú fatan av, at vit kunnu hjálpa børnum betur, sigur Beinta Petersen.

- Tú mást trúgva uppá tað, og eftir at vit hava verið á Craighalbert Centre og sæð, hvussu eldhugað øll eru, tosað við onnur foreldur, ommur og onnur, sært tú, at tað loysir seg og at børnið veruliga verða hjálpt. Har koma børn, sum ikki duga at lyfta hovdið, men sum koma at ganga. Venjingin verður lagad eftir hvørjum barni sær. Tað verður ein lívstíllur, tað at uttan mun til, hvat tú gert, skal barnið vera við. Undir venjingini verður nógvsungið fyri, at barnið ikki skal troystast. Tað skal fela venjingina sum eitt spæl, sigur Lis Eklund.

Stigtakari og leiðari á Craighalbert Centre er svenska Lillemor Jernquist, ið er fysioterapeut og doktari í sálálarfrøði. Hon kemur til Føroya í næstu viku á kunnandi vitjan.

Lítið og einki í Føroyum

Uttan mun til, um talan er um 0-7 ára gomul børn, stór børn ella vaksin sum av eini ella aðrari orsök hava tørv á áhaldandi venjing, eru litlir og eingir møguleikar í Føroyum. Einaasta tilboðið børn sum Báru og Julia hava í Føroyum er venjing hjá fysioterapeuti eina til tveir ferðir um vikuna.

- Tað er als ikki nóg mikið at fáa fysioterapeutiska víðgerð hálva tíma tveir ferðir um vikuna. Einaasta, ið kann hjálpa spastikarum, er venjing og aftur venjing, sigur Beinta Petersen.

Til fyri hálvum øðrum ári síðani var barnagarður fyri brekað á Sernámsdeplinum í Havn. Men hann var av eini ella aðrari orsök, ið foreldrini hjá Báru og Juliu ikki kenna, niðurlagdur uttan at hesi børnið fingu annað tilboð ístaðin.

- Á Sernámsdeplinum vóru skikkað fólk til at taka sær av børnum við breki, og har eru framvegis hentleikar og umstøður at víðgera tey. Børn við breki hava ein serligan tørv og krevja serligar umstøður, sigur Lis Eklund.

A fundi við Helenu Dam á Neystabø, landstýris-

kvinnu í almanna- og heilsumálum, spurdi hon foreldrini um til bar at hava slíka venjing í Føroyum, og róði hon soleiðis upp undir, at byrjað var at arbeiða við hesum málinum.

- Vit vóna, at hesin møguleikin verður boðin okkum í Føroyum, og at myndugleikarnir taka væl ímóti hesum. Eg havi góðar vónir, tað eri eg noyðd at hava. Eitt framkommið samfelag sum Føroyar kann ikki vera betjent við at hava so lítið at bjóða brekaðum børnum. Alternativt er, at øll foreldur at brekaðum børnum skulu uttanlands til venjingar. Og tað er ikki billigt, sigur Lis Eklund.

Leiðarin á Craighalbert Centre hevur skotið upp, at føroysk foreldur fara til Skotlands eina ella tveir ferðir um árið í byrjanini, og at fysioterapeutar hiðani, ið arbeiða við spastiskum børnum, eru við. Síðani skulu fysioterapeutar úr Skotlandi koma til Føroya at leggja lag á. At enda skal øll venjingin fara fram her og Craighalbert Centre skal bert ráðgeva.

Foreldrini hjá Báru og Juliu meta, at Sernámsdepin eiga at verða hesin miðdepilin fyri venjingina.

- Í mínum hugaheimi kann tað ikki snúgva seg um nógvar pengar. Heldur hinvegin fer tað at loysa seg í longdini at fáa hesa víðgerðina í Føroyum, og er hon her, fáa børnið meiri burtúr. Vit vóna veruliga, at myndugleikarnir eru sinnadur at brúka Sernámsdepin.

Í ongammallandi

Eitt er at stríðast fyri at fáa betri møguleikar, víðgerð og venjing til brekaða dóturarnar. Eitt annað stríð, ið tekur líka nógva tíð og orku, er at samskipta við myndugleikarnar í Føroyum.

- Sum foreldur at einum brekaðum barni brúkar tú heilt ótrúliga nógva tíð til at fáa nokur víðurskipti í rætt lag. At tosa við myndugleikar, Almennastovuna, Hjálptólarmiðstöðina, sjúkrahús, og onnur, sigur Jóhan í Niðristovu.

Foreldrini fylast á vantandi tenastuna, almanna-verkið visir teimum. - Tað er tann djúpi tallerkurin, ið skal uppfinnast hvørja ferð. Alt skal leggjast fyri fundir, og tað verður drigið út í tað óendaliga, sigur Lis Eklund.

Beinta og Aksel taka undir við hesum.

- Vit fola ofta, at vit biðja um eina olmu, og at vit eru mótpartar. Einki, ið vit hava sòkt um, hevur tikið undir fyri mánaðir at fáa ígjøgnum. Vit hava fingið flestu ting ígjøgnum, men skipanin er bara so ótrúliga klossut og tung. Tað endar ofta við, at vit ikki tíma at biðja longur og tí sjálvi fara undir at útvega okkum tað vit skulu brúka. Hví so er, halda tey kann vera, at máls víðgerðarnir ikki vita, hvørja heimild tey hava, men ikki minst, hvussu innstillað tey eru at veita eina tenastu.

- Vit fáa onga sum helst ráðgeving um nakað sum helst. Hvørja ferð vit hava ein fyrispurning, mugu vit ígjøgnum alla mylluna. Ígjøgnum eitt ótal av fólk og stovnum, sum kortini ikki kunnu geva okkum eitt greitt og skjótt svar. Tað er eingin fóst mannagongd til nakað sum helst. Tað tykist sum tað er eingin, ið hevur ábyrgdina, sigur Jóhan í Niðristovu.

- Sernámsdepin skal eittast fyri at vera ráðgevandi stovnur, men vit hava lítil og onga ráðgeving fingið frá teimum. Tað er ótrúliga krevjandi at hava eitt brekað barn og øll hava ikki yvirskot til at fara í holt við myndugleikar. Tí góðtaka nógvsuðuna sum hon er, gevast á hendur uttan at fáa nakra hjálp. - Tey tíma ikki at fáast við myndugleikarnar og ikki verða tikin í álvara. Eg eri sannfær um, at tað eru nógvar børn í Føroyum, ið kundu hava eitt nógvt betri lív um møguleikarnir vóru har. Vit krevja ikki luksus, men møguleikar, sum eru sjálvsagdir aðra staði. Tá ið ein sær dømi um, hvussu væl tað munar at stríðast og sær hvussu gott børnið kunnu fáa tað, má ein ikki lata standa til. Vit kundu góðtikið stuðuna.